

Visszavisz az út a hegyekbe.

Irta: Nagy Géza.

A nagy tél után hamarosan eltakarodott a hó, mely néma fehérséggel feküdt mindenütt, a méltóságos, komor fenyők is kibujtak a tél köpenyegéből, a kósza, csipős szelek is feljebb vonultak, föl a csúcsok közé és lassankint felmelegedett a levegő. Az öreg Gorgán ereiben is olvadni kezdett a hó, s amint a nap reásütött, a legördülő kis patakok úgy néztek ki, mint tejfehér színben tündöklő ezüst zuhatagok. A ködök felszálltak, szétkergette a szél, s az első tavaszi napfény bátortalanul, kissé óvatosan terítette ki sugarait.

Zdravetz vendéglője is fellélegzett a súlyos hótakaró után barátságos, sárga hátát kiszárította a nap és Zdravetz Vencel, mint a mackó a téli alvás után, jóleső szemhunyorgatással állt ki az ajtó elé és új cégért akasztott a boltra. A vihar letépte a régit, és a hosszú szálu forgácsokat úgy szétszorta, mint a polyvát. Zdravetz Vencelen is meglátszott az idő forgása. Vastag szakállába befurakodott egy pár havas szál is, őt is megrázta az idő, mint a vihar a fenyőt. Kissé megzökkent, megroppant a háta és szeméből is már öreg bágyadsággal nézett ki. Amint feltette az új cégért a boltajtó felé, eszébe jut, hogy minden évben ugyanezt csinálta és hogy bizony pár esztendő el is tünt azóta, hogy itt tölti napjait a hegyek között. Eszébe jut Krisztinka is, aki már szintén megérezte az idők súlyát, kifejlődött, meggömbölyödött arcáról lerí a sóvárgás, a vágyak kínja és már rég az asszonyok sorjában volna a helye. És itt felhő száll Zdravetz Vencel homlokára. Érti, hogy a vád az ő fejére szakad. Ő zárta ide Krisztinkát a hegyek közé, mert nem tudta elereszteni magától és az ő meleg, apai szeretetének áldozatul esett a leánya jövője, boldogsága. Hogy jóvátége a nagy hibát, amit elkövetett Krisztinka boldog jövődjének alapozásában, elhatározta, hogy visszaszorítja könnyeit, eltitkolja,

elnyomja a szeretet szavát és elküldi Krisztinkát a városba, jó, gondos rokonok közé, hogy forgolódjon, lásson világot és találja meg a párját, úgy ahogy ő gondolja.

Még sokáig tusakodott az öreg Zadravetz, hogy hová küldje, aztán megnyugodott. Lőcsén lakik a bátyja, a városnál van hivatala, oda fogja beajánlani Krisztinkát. Ha kell, fizetni is fog érte, ingyen még a rokonától sem kívánhatja, aztán sok baj is van egy olyan kényes, szomorú leánnyal, mint Krisztinka. Nagyon megváltozott szegényke. Mintha megunta volna az életet, pedig még fiatal és sokat várhat a jövőtől. Azelőtt ő volt a gyönyörűsége, napfénye, lelke, most úgy forog közöttük, mint egy alvajáró, unottan, szenvedően. Órákhosszat ül az ablak előtt, nézi a vén országútat, hallgatja a kocsik lármás nyikorgását, s ha megáll valamelyik a fogadó előtt, megreppen és felüti a fejét. Mintha finom muzsika szűrődne be a vastag, izzadt ablaküvegeken keresztül és betelne a szoba sejtelmes zsongással és valaki végigsimítaná szőke haját a homlokán, lehunyja a szemét és olyankor úgy elszáll egy nem ismert idegen világba, hogy az öreg Zadravetz nem tud utána menni, nem tudja felkutatni útjait száraz, öreg lelkével. Valami titkos bánat nyomhatja a szívét, vagy kikiváncozik ebből a hideg világból, melegség után vágyik, gondolta Zadravetz és ez még jobban megerősítette elhatározásában, hogy elviszi innen a hegyek közül, hátha magához jön.

És egy meleg, nyári napon bepakolták Krisztinka ruháit egy cifra, faragott ládába, felültették a kocsira, Zadravetz az első ülésre ült a lovakat kormányozni, és elindultak. A kocsi vitte őket, hol szelid, lejtős, hol hepe-hupás, majd vad, visszataszító vidékeken át, barátságos falvak szóródtak szét, az utak mentén, majd lármás, virgonc kis városkák bujtak elő a hegyek tetejéről. Krisztinkának úgy tetszett, hogy egy esztendő is eltelik, mire megérkeznek. Folyton előtte lebegett a kis lengyel városkában látott idegen, maga előtt látta folyton, hallotta selymes, sima hangját, léptei zaját. Majd azon vette észre magát, hogy titokban elkalandozott a kis boltajtó elé, ahol Zamoyski megszólította, a kanyargós, durva köves utca fordulójához, ahonnan visszanézett komoly, okos szemével. És Krisztinka előtt felbukkantak az emlékek, simogatták, dédelgették a lelkét és valami bánatos szomorúsággal fogták körül. Szinte fáj neki, hogy messzebb és messzebb viszi a kocsi, a kis városkától, ahol kirajzolódott jövőendő boldogságának álma, melyről azt

hitte, hogy valamikor édesen beteljesül. S. most, hogy a reménytelen, a hiába való küzdés valóságát tudja, százszorosan érzi, hogy élete első fordulását soha sem felejtheti és ha elviszik messze-messze idegenbe, ahol a fájó szíveket gyógyítják, akkor sem tud mosolyogni, beletörődni.

Fázósan huzódott össze a kocsi pokrócos ülésén, melyre kerek, hosszú vászon fődél borult és úgy gondolta, minél inkább távolodik az ő hegyes, hideg, borongós hazájától, a hegyek tövében meglapuló kis fogadótól, annál jobban érzi, hogy itt hidegebb van és borzongósabb a levegő. Pedig amerre huzódott a kocsi lassu poroszkálással, fényesek, melegek, üdék voltak a rétek a nap sugaraitól, a levegő is puhább, szelidebb és Krisztinka mégis fázott, mert hideg volt a szíve és reménytelen a lelke. A gyermeki öröm helyett, mely elfogta, mikor meghallotta, hogy Lőcsére viszik mulatni, szórakozni, most nehéz tépelődések gyötörték és Krisztinka most úgy gondolta, hogy szívesebben maradt volna otthon a fehér fogadószobában, barátságos kályhaduruzsolás mellett, a söntés közelében, melyből bor és pálinkagőz szivódott ki.

Zadravetz egész uton keveset beszélt, csak hébe-hóba nézett be a fődél alá vizsga, kutató szemekkel, aztán újra lovaihoz fordult, azokat igazgatta, kormányozta. Megeresztett gyepölével haladtak a lovak, lassan és mégis szaporán, a nyugodt, lassu döcögés alatt Zadravetz elgondolkozhatott leánya jövőjén. A jó Zadravetz látott valamit homályosan. Talán gondolta is, hogy a leánynak a szíve fáj, s az ő kipróbált, öreg eszével mindjárt tudta, hogy a fiatal leányok első bánata szerelemből ered. Csak azt nem tudta, hogy ki lehetett az, aki Krisztinka álmait megzavarta, aki olyan kegyetlen tudott lenni, hogy elforduljon az ő bájos kis teremtésétől. És Zadravetz apai büszkesége itt már nem ismert határt. Hogy legyen valaki a föld hátán, aki ne ismerje, ne szeresse, aki megbántsa, megkeserítse, lealázza az ő kis Krisztinkáját. Hümmögött, köhécselt Zadravetz a lovak mellett, gondolkozó, kékes füstfelhőket eregetett kurta pipájából és amikor a füst már nagyon szemtelenül rágta ráncos, vizenyős szemeit, valamire való megoldást már talált is a jövőre. Örökké semmísem tarthat. A legnagyobb bánatok is feledésbe mennek és a mult romjaiból lehet még szépet, nagyot alkotni. Krisztinka bánata sem örökkétartó, jön idő, s hamarosan el is jön, mikor begyógyulnak a lázas sebek, s a tisztuló, emelkedő lélekből, derüs, gondtalan lélek lesz. Hideg, havas tél után is

eljön az ébredés. Különbben is a természet úgy forog, mint az idő. És ebben tökéletesen megnyugodott Zadravetz Vencel. Vigan csapott a lovak közé és barátságos, biztató melegséggel nézett be a földél-alá.

Reggel volt még, esőre hajló, borus ébredés és Zadravetz kocsija elérte már a lőcsei hegyek vonulatát. A derengő, szürke homályban az országút kigyozó vonalát is ki lehetett venni, mely bekanyarog Lőcsére, mindenütt odasimulva a hegyek oldalához, míg eléri a várost. Mire leértek a hegyről, kitisztult az idő, a nap friss, egészséges arccal kelt fel a hegyek mögül, mintha olvasztott aranyban fürdött volna meg, csakhamar fénykévék szöktek ki az útra és a reggeli, kékes-sárga fénysugarakon keresztül-kasul bujkált a menekülő köd. Ilyen napfényes, meleg napon érkezett meg Krisztinka Lőcsére, s amikor a régi, odvas városkát meglátta, a hepehupás, szűk utcákat, úgy gondolta, hogy itt még hidegebb, dermesztőbb lesz a levegő, mint odafenn a vén Gorgán tövében. Sajátságos, ódon illatot leheltek a vén bástyák, öles falu házak, minden zugban titok és rejtély settenkedett és Krisztinkát már átölelték az emlékek, melyek elkisérték a nagy hegyek országából.

Az első kisértések súlya alatt úgy belefásult a helyzet reménytelenségébe, hogy el sem tudta képzelni, hogy valaha újra talpra álljon és napfényt, valami kis ocsúdást érezzen beteg szívében, de aztán belátta, hogy az emberi lélek nem is olyan mély, hogy a fájdalmat örökké takarja és ne engedje fellélegzeni. Az új környezet kiragadta gondolatai köréből, lekötötte, elkalandoztatta és ha maradt is kis ideje saját énjébe szállani, akkor már csak kisértést érzett, ami pedig könnyen legyőzhető. Sokat kalandozott a város mohós utcaiban, a régi, erős házak közé ékelt sikátorokban, és amint ennek, az ódon, emlékektől terhes, dohos városnak története kapcsán eszébe jutottak emlékei, erősnek, kipróbáltak érezte magát, mint a komor, méltóságos bástyafalak, melyek századok vészét, viharát mesélték el neki. Minden kis zug, mely útjába került, rejtelmes meséket sugdosott fülébe és Krisztinka jólesően hallgatta őket, sokszor felkereste azokat és annyira megkedvelte már az új otthont, hogy eszébe sem jutott a régi haza, ahol megfogyatkozott a család egy taggal és most már csak Zadravetz sűrög, forog a fogadóban, csak ő hallja a hegyek morgását és a szél üvöltését.

Krisztinka érezte, hogy élet vár rá, boldog, megelégedett élet. Jövendő sorsa ide lesz kötve ehhez a kedves, komoly kis városkához, mert időközben, azalatt a pár év alatt, ami már elsu-

hant, akadt egy jó, békés, szerető ember, aki elvitte magával az ő meleg, puha, kényelmes otthonába. Komoly, értelmes asszonyka lett Krisztinkából, aki megértette hivatását és igazi asszonyiassággal állt a család élén. S aki látta a rendes otthont, a muskátlis, virágos ablakokat, szinte megirigyelte a boldogságot, mely összekötötte a két embert. Krisztinka fokozatosan élte be magát a tudatba, hogy szerető, hű asszonynak kell lennie és talán az is lett volna belőle, ha egyszer, véletlenül ki nem néz az ablakon.

Tél volt akkor tájban, s a télnek meglehetősen csipős foga van a szepesi vidékeken. Az ablakokra jégvirágokat fúj ki a fagyos szél és eltakarja az utca képét. Ilyen hideg, téli napokon nem sokat lehet nyitva tartani az ablakot, meg is érzi ezt a szoba levegője, melyben uszik a fülledt, meleg kályha szag. Krisztinka minden nap egy pár percre beengedte a kunyoráló hideget, mely az ablak réseken leselkedett, s míg az keresztül járta a szobát, ki-ki nézett a fagyos-havas utcára.

Történt pedig, hogy Krisztinka épen a virágokat szedte le az ablak párkányáról, nehogy a hideg megártson nekik, mikor valaki hirtelen megállt az ablak előtt és felnézett reá. És amint Krisztinka visszanézett, majd hogy meg nem tántorodott. Aki felnézett reá barátságos, meleg szemenezésével, az Zamoyski volt. Krisztinka reszketett, melle hullámozott és nem tudott egy jó darabig szólni. A meglepetés hirtelenében csak annyit érzett, hogy szétomlik keservesen felépített nyugodt lelkivilága és megint feltolja valami magát szívében, ugyanaz, a leselkedő, szorongó érzés, mely olyan sokáig tépte, kísérte. És ebben a pillanatban eltűnt szívéből a férje képe, részéről megszakadtak a szeretet kötelékei és érezte, hogy egész testével, lelkével Zamoyskihoz szeretne simulni, a nyakába fonódni, hogy vigye innen, messze, az ő boldog hazájába. Egy pillanat alatt megint álmódott a jövőről és félve, reszketve nézett Zamoyskira, mintha attól tartana, hogy ez az ember képes arra, hogy rátiporjon álmaira.

Zamoyski rátámaszkodott az alacsony ablak kiugró párkányához és megszorította Krisztinka kezét. Érezte, hogy reszket, vonaglik a parányi kéz.

— Annyit kerestem mindenfelé, talán az egész országot bejártam volna, ha az öreg Zadravetz nem mondja, hogy itt van. . . . Tudja édes Krisztinka arra mifelénk is hideg van, nagy hideg, a házam üres, kong a csendességtől és én kerülöm a házamat, félek a nagy

csöndtől. Kerésem azt a leányt, aki melegséget, hangosságot hozna a házamba. Ha eszémbé jut sokszor nyugtalan, kóbor életem, úgy gondolom, hogy maga Krisztina betudná tölteni házamat szeretettel, melegséggel. Ezért kerestem magát Krisztinka, hogy megkérdezzem, éljönne-e a házamba szerető kis asszonyomnak? . . .

Krisztinka, lehunyta szemét, ezek az édes, meleg szavak simogatták a lelkét. És mégis nehéz keserőséget érzett. Futni szeretett volna a szűk öles falu szobából, ki a hidegbe, szélbe és elment volna bárhova azzal az idegennel, aki ablaka alatt állt s akivel most beszélt mindössze harmadszor. De aztán megriadt gondolatától, eszébe jutott a valóság, hogy ő már oda van kötve egy férfi oldalához egész életére. Nem tudott szólni, mert összeszorult a torka, csak az ujjára mutatott, melyen halvány fényeket szórt a karikagyűrű.

Zamoyski megütődött ezen, szinte magának mormolta:

— Erről nem szólt az öreg Zadravetz nekem . . .

Felnézett az asszonyra keserű meglepetéssel és hűséges szomorúsággal:

Pedig azt gondoltam Krisztinka, hogy még nem felejtett el. Nagyot csalódtam . . .

Krisztinkának fájt Zamoyski igazságtalansága, ahogy az emlékeiről beszélt; szerette volna szemrehányolni neki a múlt kinyitait.

Forró, süttető hangon szólt le az ablakból:

— Ha akkor nincs az a gyűrű az ujján . . . Ha az a gyűrű nem lett volna. Nem mertem hinni a boldogságunkban . . . Szavaiból ki érzett, hogy tusakodik önmagával, és Zamoyski kiolvasta tétovázásából, hogy ha magához szoritáná és megcsókolná, tehetetlenül, megadóan feküdne karjaiban és akárhová elvihetné.

— Krisztinka! — mormolta csöndesen — a maga élete nem az az élet, amilyent érdemelt volna, amilyent kívánt; amilyenről álmódott. Hazug érzések kötik ahhoz az emberhez. Ne mondja, hogy nem. Ne tagadja, hogy nem érez melegséget, hogy nem ez az élet az, amelyikről, annyi szépet álmódott. És ne higgye, hogy egy rosszul induló élet utjáról ne lehetne kitérni. Jöjjön velem Krisztinka . . . Csak egy olyan köteléket kell széttépni, ami nem is kötelék, hanem a hazug, amitől szeretet szála. És az ilyent nem nehéz kitépni . . .

Krisztinka nehéz tusát vívott önmagával. Félt a jövőtől, pedig megnyílt előtte a távoli derengés, mely csak jóval, széppel kecsegtette. Tagadólag rázta fejét:

— Nem, az lehetetlen Zamoyski. Nem is tudom mit válaszoljak... Zamoyski pedig tudta, hogy az asszonyok szavának mindig az ellenkezőjét kell venni. Felsugta az ablakhoz:

— Holnap este a kocsim az ablak alatt várja. Öltözzön fel jól Krisztinka... És elment.

— Nem, és nem, — ismételte magában Krisztinka — ez lehetetlen. Tehetetlenségében sírni szeretett volna. Nyugtalan, lázas éjszakája volt, de reggelre kelve szüntelen, mintegy magát bátorítva mondta:

— Nem, és nem.

De azért mégis csak azon vette észre magát, hogy meleg, nehéz ruhát ölt és izgatottan néz ki az utcára. És akkor már elhatározta, hogy Zamoyskival megy. A közeli templom lassan, kimerően ütötte a fertályokat, csigalassúsággal telt az idő. A szembelevő ház ormán hatalmas forgásokkal táncolt a szélkakas, síkongott, kellemetlenül nyikorgott. A járdák tükörsimák voltak, síkosak, mint a táncterem. A februári havat letaposták a járdán, jött egy hatalmas fagy és olyan fényes, síkos lett, mint a mesebeli üveghegy, melyről lecsusznak a szerelmes királyfiak lovai. Alant villogott az utca jégburka, a távolból sötétlen meredeztek a régi, vastag házak. És egyszerre Krisztinka kocsizörgést hallott, azt a régi muzsikát, amit ott hallott a fogadóban, mikor várta Zamoyski szekerének a muzsikáját. Kevesen jártak az utcán, fel sem tűnt senkinek a nagy fedeles szekér, melybe beszállt Krisztinka. Zamoyski mellé ült, betakarta meleg, vastag takarókkal, aztán odaszólt a kocsisnak:

— Gyorsan...

És repült a szekér a ködben, mely betakarta, úgy eltűnhettek volna ebben a vizenyős, sötét ködben, hogy soha senki sem találja meg őket. Krisztinka úgy ült a kocsiban, mintha nem tudná magáról. Édes boldogságot érzett Zamoyski karjaiban, remegő, ittas boldogságot, amilyent még sohasem érzett. Örökké ott feküdt volna a karjai között, álmodozva, szemlehunyva, ha egyszer nagyot nem zökken a szekér és meg nem állnak. Mikor kinyitotta a szemét, nagyon ismerősnek tetszett neki minden, amit itt látott. Kacskarin-gós, havas országút, két oldalán fenyőkkel szegélyezve, az út ol-

dalán a tisztáson a sárga hátú ház, rajta gyaluforgácsokat táncoltat a szél. Ez az öreg Zadravetz fogadója.

Már kinn is van az öreg, az álmélkodás megakasztja szavát, Krisztinkának kell beszélni. Átkarolja Zamoyski nyakát és úgy mondja:

— Visszahozott az ut a hegyekbe, édes apám . . .

Az öreg Zadravetz pedig sarkon fordult és meglógatja ősz fejét:

— A jó Isten tudja, meg ők ketten . . .

És bevisz jó, meleg bort nekik mert úgylis átfáztak a hosszú ut alatt, aztán az öreg Gorgánnak is felleget a homloka. Ma hideg lesz. És oda benn duruzsol a kályha és jóleső melegséggel árasztja el a szobát.
